

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE – INŠTITUT ZA DRUŽBENE VEDE
Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij
Ljubljana, Kardeljeva ploščad 5

Tel.: 01/5805-370, 01/5805-105
Fax: 01/5805-104
E-mail: cjmmksjm@fdv.uni-lj.si

Raziskava

STALIŠČA O KORUPCIJI

izvedena po naročilu

Komisije za preprečevanje korupcije Republike Slovenije

Poročilo pripravila:

doc. dr. Samo Uhan
Tina Vovk, univ. dipl. soc.

Ljubljana, 27. 10. 2006

STALIŠČA O KORUPCIJI 2006

Poročilo o raziskavi, ki je bila opravljena v dneh od 20. do 24. oktobra 2006

***Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij
Inštitut za družbene vede FDV, Univerza v Ljubljani
Ljubljana, Kardeljeva ploščad 5***

V dneh od 20. do 24. oktobra 2006 smo na osnovi vzorca telefonskih naročnikov zajeli 907 polnoletnih oseb, državljanov Slovenije, in z njimi izvedli telefonski intervju s pomočjo standardiziranega vprašalnika "Stališča o korupciji". Vzorčenje je potekalo iz vzorčne baze (BN=2817). Telefonske intervjuje je izvedlo 28 izšolanih anketarjev CJMMK, povprečen čas trajanja intervjuja (računalniška meritev) je bila 11 minut, medtem ko je bil skupni bruto čas trajanja ankete 395 ur.

Zasnova vprašalnika Stališča o korupciji 2006 temelji na predlogi, ki jo je podal naročnik, dopolnila, skrajšala in dokončno metodološko oblikovala pa jo je raziskovalna skupina CJMMK v sestavi: red. prof. dr. Niko Toš, izr. prof. dr. Vlado Mihelj, doc. dr. Samo Uhan, doc. dr. Brina Malnar in doc. dr. Slavko Kurdija. Pri metodološki redakciji ter koordinaciji, nadzoru, ureditvi datoteke in izdelavi sumarnega poročila pa sta sodelovali strokovni sodelavki CJMMK Rebeka Bešter-Falle, univ. dipl. soc. in Tina Vovk, univ. dipl. soc.

Poročilo vsebuje popoln pregled postavljenih vprašanj in dobljenih odgovorov – v nadaljevanju. Frekvenčne porazdelitve odgovorov so prikazane v numerični in grafični obliki. Vsa vprašanja in merila v gradivu so prikazana v izvorni obliki.

Skladno z modelom raziskave "Stališča o korupciji" so vprašanja razvrščena v tri skupine: problemska, pojasnjevalna (intervenirajoča) in sociodemografska.

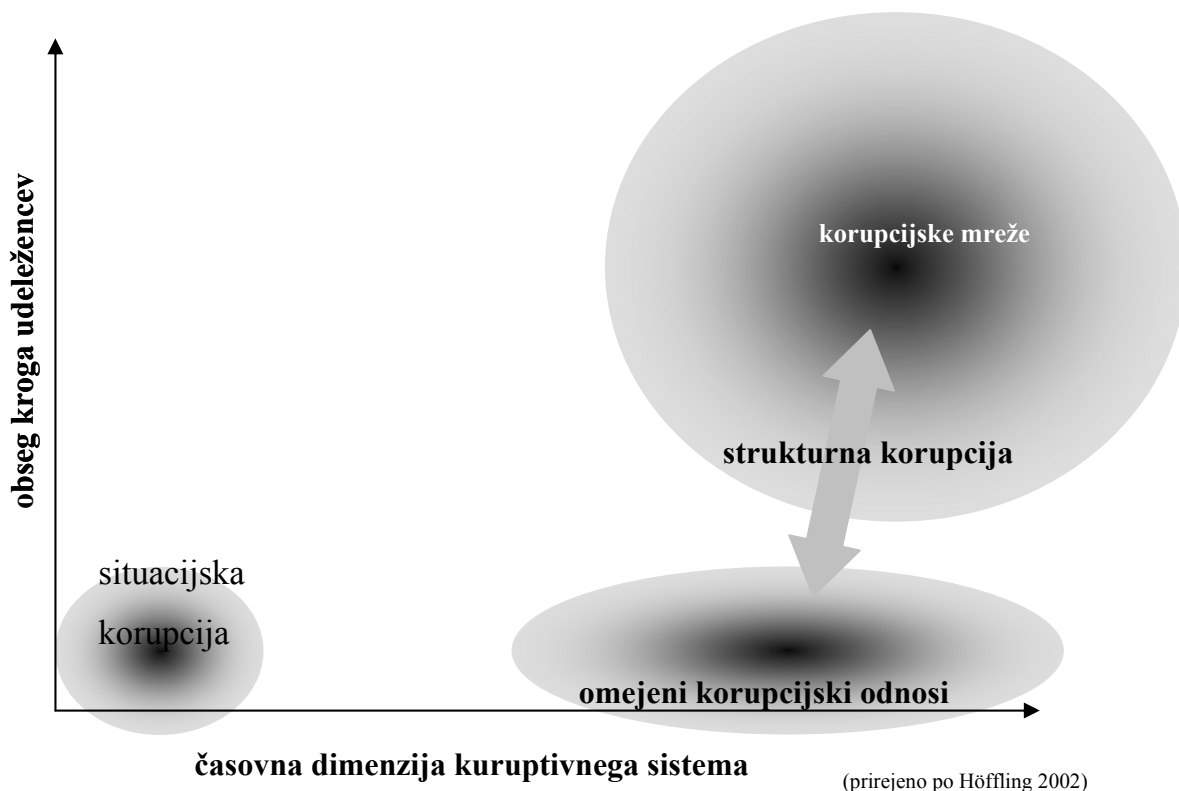
S telefonskimi intervjuji zbrano empirično gradivo smo, glede na strukturna odstopanja polnoletne populacije, utežili (ponderirali) in s tem zmanjšali pristranost in napake v rezultatih. Sistem ponderacije temelji na populacijskih izenačitvah glede na spol, starost in prostorsko razpršenost. Utemeljitev in opis postopka uteževanja je podan v dokumentu S. Kurdija, J. Štebe, "Oblikovanje vzorčnih uteži za telefonsko anketo Politbarometer", CJMMK, PB3/97.

Vsebina

1.0 Korupcija v javnem sektorju	4
2.0 Ocene razširjenosti korupcije v Sloveniji	6
2.1 Razširjenost korupcije v javnih službah	6
2.2 Dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje stališč	7
2.3 Obseg korupcije v Sloveniji	8
2.4 Referenčno obdobje korupcije	9
3.0 Ravnanja in ocene verjetnosti korupcije na posameznih področjih – koruptivni potencial	10
3.1 Verjetnost korupcije na izbranem področju	12
4.0 Vzroki za korupcijo	13
5.0 Prispevek institucij v boju proti korupciji	14
6.0 Subjektivna zaznava korupcije	16
7.0 Zaznava krivde pri koruptivnih dejanjih	18
8.0 Ravnanje ob stiku s korupcijo	19
8.1 Pripravljenost prijaviti primer korupcije	19
8.2 Komu prijaviti?	19
8.3 Zakaj korupcije ne bi prijavili?	20
9.0 Stališča o delovanju komisije	21
Priloga 1: Sumarnik	23
Priloga 2: Tabele	

1.0 Korupcija v javnem sektorju

V povezavi s sondažo tako kompleksnega pojava kot je korupcija, se najprej pojavi vprašanje, kolikšen del koruptivnih dejanj javno mnenje sploh lahko zabeleži kot svojo osebno izkušnjo. Nasploh je možno (po Rose-Ackerman) koruptivni univerzum deliti na t.i. »*low-level corruption*«, torej korupcijo, ki se dogaja na nižjih upravnih in storitvenih nivojih sistema in pa t.i. »*high-level corruption*«, ki zajema visoke nivoje sistema in je umeščena v komplicirane socialne mreže .

Posameznik, ki ga ujame empirično spremljanje skozi javnomnenjsko profilacijo, trči predvsem na korupcijske dileme in probleme situacijske narave (kjer je krog udeležencev majhen, čas dogajanja pa omejen) ter (redkeje) na, po obsegu omejeno, a dalj časa trajajoče strukturne korupcije. Praviloma pa je velika večina ljudi zelo oddaljena od strukturne korupcije, ki izhaja in se dogaja v »high-level« korupcijskih mrežah. Kje se torej »perceptijsko« giblje empirični posameznik? Kot kaže spodnja shema, ima »slehernik« največ možnosti participacije v polju **izolirane situacijske korupcije**, kjer pa zaradi prisiljenosti v osebno, sporadično pobudo neznanemu in sistemsko nestigmatiziranemu izvajalcu uslug, vstopa v polje nejasnega in nekontroliranega tveganja (t.i. **tvegana**

korupcija), zato takšna oblika ni ekspanzivna. Drugi tip, je t.i. **vsakdanja korupcija**, ki jo determinira konformno vedenje (t.i. sistemske korupcije) ter bežna, situacijska interakcija. Deluje predvsem takrat, ko v nekem socialno-kulturnem okolju vlada tak tip socialnega vedenja kot splošno znan in splošno sprejet in zato ponudba uslugojemalca ali celo zahteva uslugodajalca ne predstavlja resnejšega ekscesa. Ta tip je prisoten in ekspanziven tam, kjer mikromorala prevladuje nad formalno makromoralo. Ko gre za visoko stabilnost (trajnost) odnosov ter hkrati omejeno institucionalizacijo, dobimo obliko korupcije, ki je odporna na korupciji sovražno okolje. Namreč obojestranska pripravljenost na korupcijsko izmenjavo se odvija v specifičnem, ekskluzivnem in konspirativnem okolju majhnega števila, včasih tudi samo dveh akterjev, zato jo Höffling poimenuje **intimna korupcija**. Vse tri, tvegana, intimna in vsakdanja korupcija se potencialno dotikajo »slehernika«, običajnega državljana. Tvegana in intimna korupcija v principu nista visoko ekspanzivni, ekspanzivnost vsakdanje korupcije pa je v največji meri odvisna od socialno-kulturnega okolja. Četrty tip, ki ga označuje sistemskost in konformnost ob hkratni relativni trajnosti in strukturiranosti oz. institucionaliziranosti, pa predstavlja t.i. **ekspanzivno korupcijo**¹. Ta oblika je socialno-kulturno dokaj univerzalna, vendar pa se »slehernik« v principu z njo ne srečuje, ker poteka znotraj (iniciacijskih) socialnih mrež.

Posameznik (»slehernik«) ki nima osebnih izkušenj, si po drugi strani (predvsem z medijskim posredovanjem ali konstrukcijo) ustvarja o tem prikritem fenomenu neko predstavo, s katero ocenjuje moč in dometa fenomena. Tako je empirični posameznik razcepljen med (subjektivno) zaznavo moči in dometa »visoke« korupcije ter hkratno odsotnostjo osebne izkušnje. V tej diskrepanci leži odgovor, zakaj več kot polovica vprašanih v naši raziskavi vidi korupcijo kot velik oz. zelo velik problem, hkrati pa izpričuje osebno izkušnjo le zelo malo vprašanih.

¹ model povzemamo po: Höffling, Ch.: Korruption als soziale Beziehung. Leske+Budrich. Opladen 2002, str.78f.

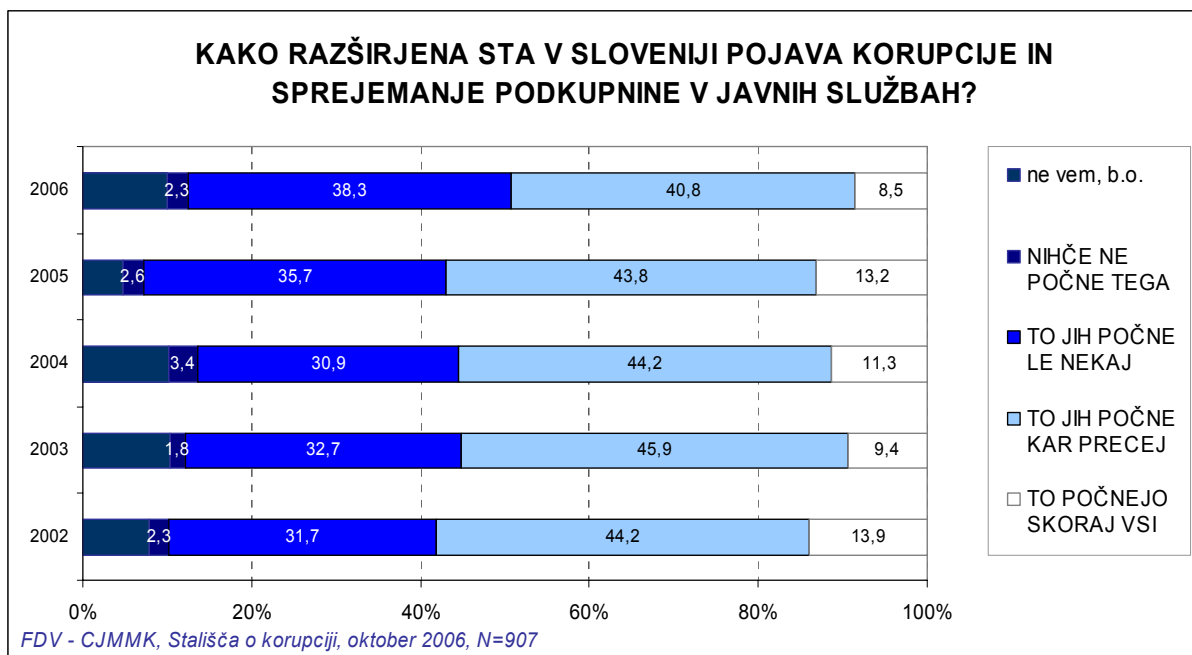
2.0 Ocene razširjenosti korupcije v Sloveniji

Sprejemanje podkupnine v javnih službah se v kontekstu javnomnenjskega raziskovanja kaže kot "najvidnejši in najznačilnejši" kazalec razširjenosti korupcije. Presoj o razširjenosti korupcije v javnih službah respondenti, sodelujoči v raziskavi, v največji meri opirajo na poročanje medijev in v manjši meri na osebne izkušnje s korupcijo. Slednje nam, tako kot predhodne meritve, potrjujejo tudi rezultati tokratne raziskave, ki jih predstavljamo v nadaljevanju. Odgovori na izhodiščno vprašanje "***Ali ste imeli vi ali vaši bližnji v zadnjem letu kakršnokoli izkušnjo s korupcijo?***", govorijo o razmeroma nizki razširjenosti korupcije v Sloveniji, če upoštevamo ugotovitev, da že peto leto zapored približno 95% vprašanih ni imelo izkušnje s korupcijo v zadnjem letu. Seveda pa ta podatek ne govori o relativni razširjenosti korupcije v posameznih segmentih in ne upošteva "sistemske izključenosti" večine sodelujočih v raziskavi.

2.1 Razširjenost korupcije v javnih službah

Na vprašanje o sprejemanju podkupnine v javnih službah se kot prevladujoče izkaže prepričanje o razmeroma veliki razširjenosti korupcije v javnih službah. Večina (41%) anketirancev ocenjuje, da podkupnino v javnih službah sprejema "precej javnih uslužbencev". Več kot tretjina vprašanih (38%) meni, da podkupnino sprejema "le nekaj javnih uslužbencev", 9% jih meni, da to počnejo skoraj vsi javni uslužbenci, le zanemarljiv delež anketirancev (2,3%) pa meni, da javni uslužbenci ne sprejemajo podkupnin. Ocene o razširjenosti korupcije v javnih službah se v petletnem obdobju meritev niso spremenile, nespremenjena pa ostaja tudi sociodemografska struktura anketirancev, ki izrekajo stališča o razširjenosti korupcije. Analiza pokaže, da prepričanje o razširjenosti korupcije prevladuje med anketiranci s poklicno izobrazbo, zaposlenimi v gospodarstvu, kmeti, študenti, brezposelnimi in anketiranci v nižjih starostnih kategorijah.

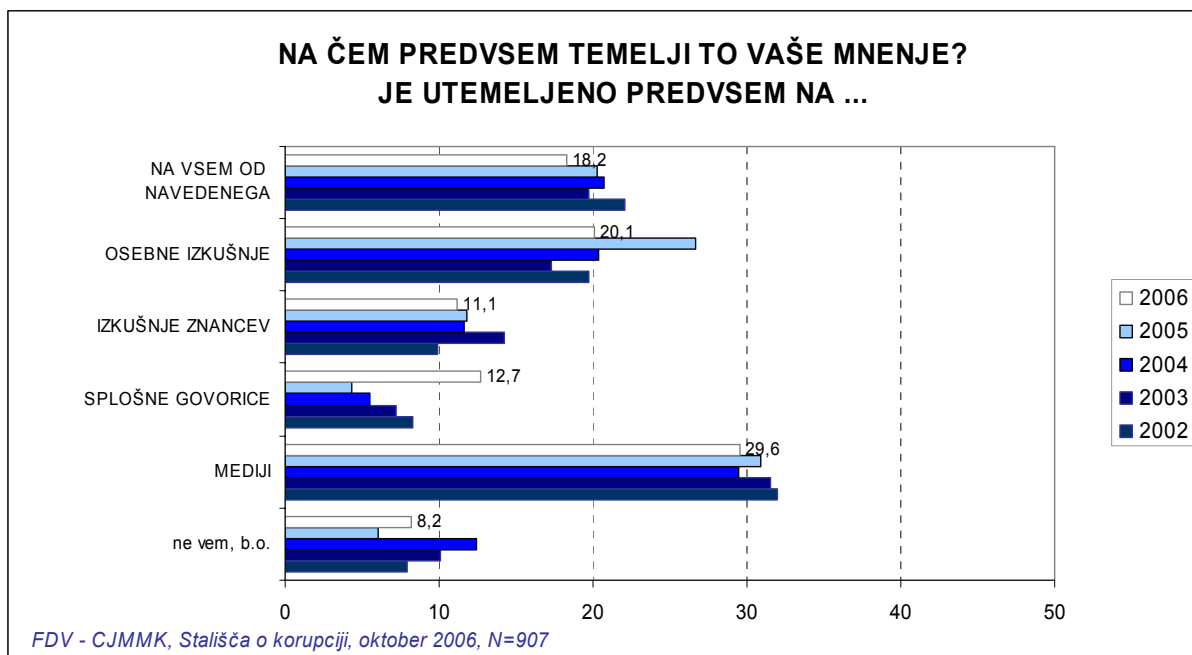
Graf 1

2.2 Dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje stališč

Interpretacija ocen o razširjenosti korupcije v javnih službah vključuje vprašanje dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje stališč o problemu korupcije. Rezultati treh meritev kažejo, da osebne izkušnje s korupcijo in izkušnje drugih, ki jim anketiranci zaupajo, vplivajo na ocene o razširjenosti korupcije, vendar v manjši meri kot drugi dejavniki, pri čemer se delež v obdobju petih meritev ni bistveno spremenil in ne presega petine respondentov (19%-2002; 20%-2006). V primerjavi z lansko in prejšnjimi meritvami se je značilno povečal delež anketirancev, ki ocene o razširjenosti korupcije utemeljujejo na govoricah oz. na tistem, kar ljudje na splošno govorijo o javnih uslužbencih. Tako meni 13% vprašanih (2005-4%). Na pripovedovanju tistih, ki jim zaupajo, svoja stališča utemeljuje 11% respondentov, nekoliko večji vpliv pa imajo osebne izkušnje, ki jih kot vir ocen navaja petina respondentov. Še vedno pa na ocene o razširjenosti korupcije najbolj vplivajo mediji; 30% anketirancev ocene o razširjenosti korupcije utemeljuje na tistem, kar so prebrali v časopisih in slišali na radiu in TV. Zanimiva je ugotovitev, da delež ostaja nespremenjen v celotnem nizu petih meritev. Kot pokaže analiza, je na tej osnovi oblikovano tudi večinsko prepričanje, da **"precej javnih uslužbencev sprejema podkupnino"**.

Graf 2

Pri tem je značilna ugotovitev, da je vpliv medijev na oblikovanje stališč o razširjenosti korupcije v javnih službah, tako v aktualni kot v vseh predhodnih meritvah, največji med mlajšimi in anketiranci z nižjimi stopnjami izobrazbe, razmeroma visok pa je tudi med anketiranci v najvišji starostni skupini. Osebno izkušnjo, kot podlago za oblikovanje prepričanja o razširjenosti korupcije v deležu, ki presega povprečje za celotno populacijo, izražajo anketiranci s slabšim finančnim položajem, anketiranci s poklicno izobrazbo ter v tokratni meritvi **tudi anketiranci z višjo izobrazbo**, samozaposleni in moški.

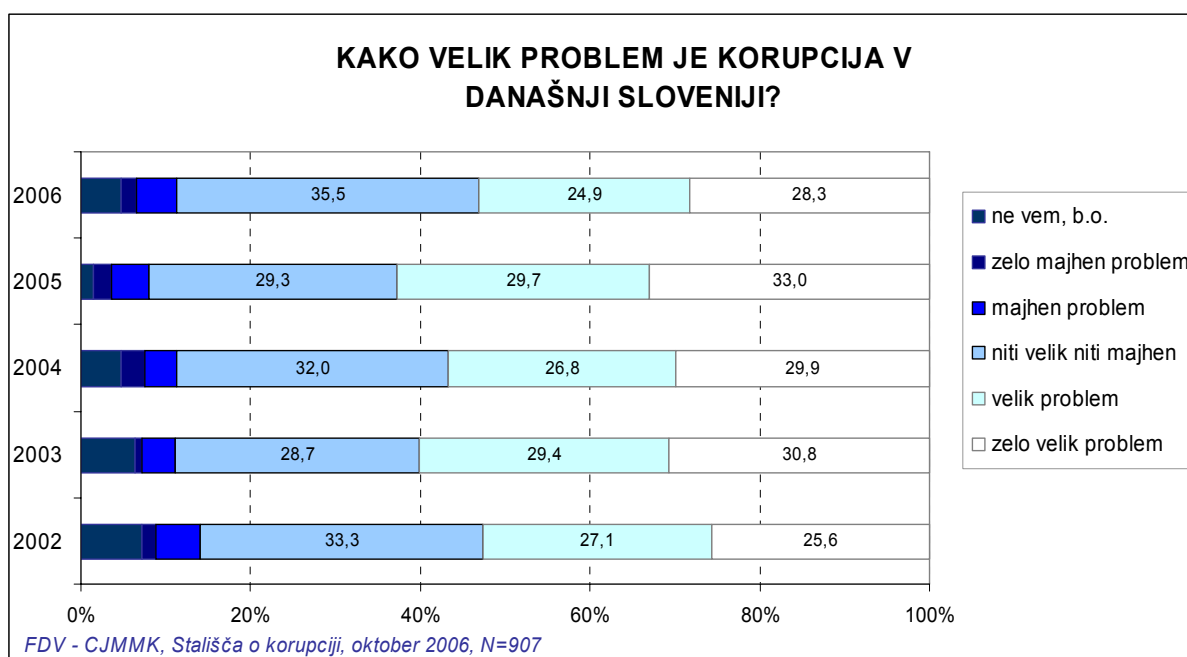
2.3 Obseg korupcije v Sloveniji

Stališča o razširjenost korupcije v Sloveniji dopolnjujejo ocene o obsegu korupcije v Sloveniji, ki potrjujejo predhodne ocene o razširjenosti pojava korupcije med javnimi uslužbenci.

Deleži anketirancev, ki ocenjujejo, kako težaven je problem korupcije v Sloveniji, ostajajo na ravni petih meritev nespremenjeni. Ugotovimo lahko, da več kot polovica vprašanih ocenjuje, da je korupcija v Sloveniji velik oz. zelo velik problem, tretjina anketirancev meni, da je problem srednje velik in le manjši del ocenjevalcev meni, da korupcija v Sloveniji ni problem (6,6%). Strukturna analiza pokaže, da je delež anketirancev, ki menijo, da je korupcija velik

problem, še vedno največji med anketiranci, ki mnenje o razširjenosti korupcije utemeljujejo na splošnih govoricah in poročanju medijev, ne pa med anketiranci, ki so imeli osebno izkušnjo s korupcijo. Da je korupcija velik problem, ocenjujejo predvsem anketiranci v t.i. aktivni populaciji, s poklicnimi stopnjami izobrazbe ter anketiranci s podpovprečnimi dohodki..

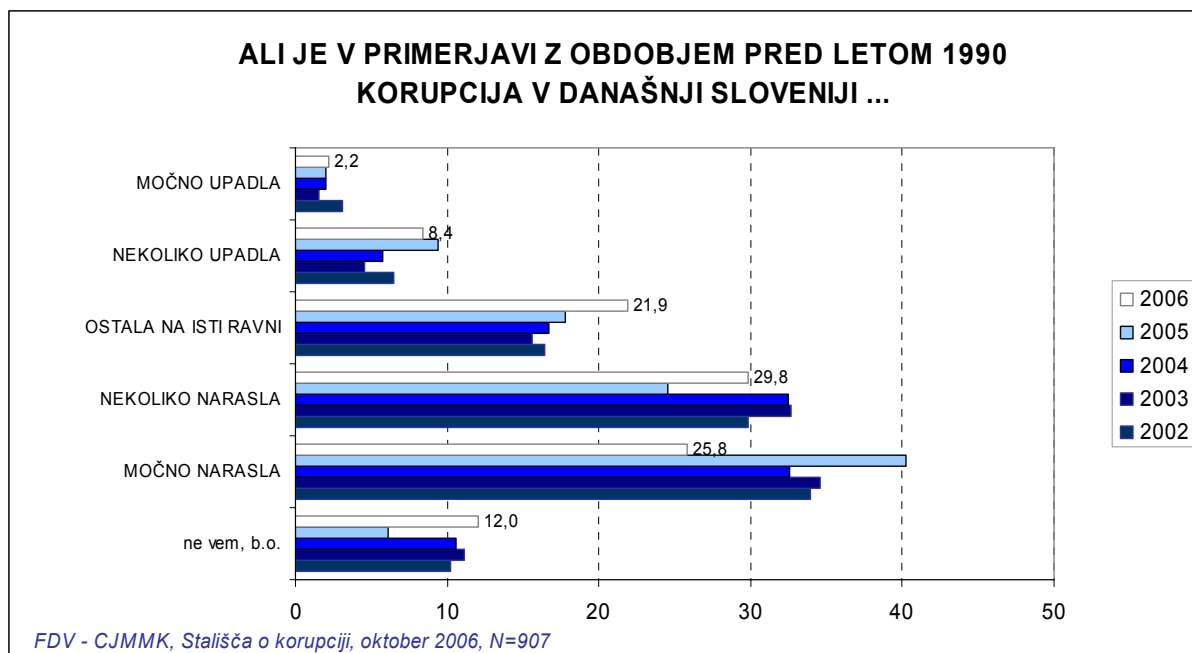
Graf 3

2.4 Referenčno obdobje korupcije

Referenčno obdobje za pojav korupcije v Sloveniji je po mnenju večine anketiranih čas po letu 1990. Tako meni več kot 55 % anketiranih. V primerjavi z meritvijo l. 2002 se je delež anketirancev, ki tako mislijo, zmanjšal za 10 odstotnih točk, nekoliko pa se je povečal delež anketirancev, ki so prepričani, da je korupcija ostala na enaki ravni; da je korupcija po letu 1990 upadla, meni 10% vprašanih, oz. približno toliko kot leta 2002. Ocena o bistvenem povečanju korupcije prevladuje med anketiranci v starostni skupini nad 60 let, nižje izobraženimi, respondenti s podpovprečnimi dohodki, glede na zaposlitveni status anketirancev pa predvsem med samozaposlenimi in brezposelnimi.

Graf 4

3.0 Ravnanja in ocene verjetnosti korupcije na posameznih področjih – koruptivni potencial

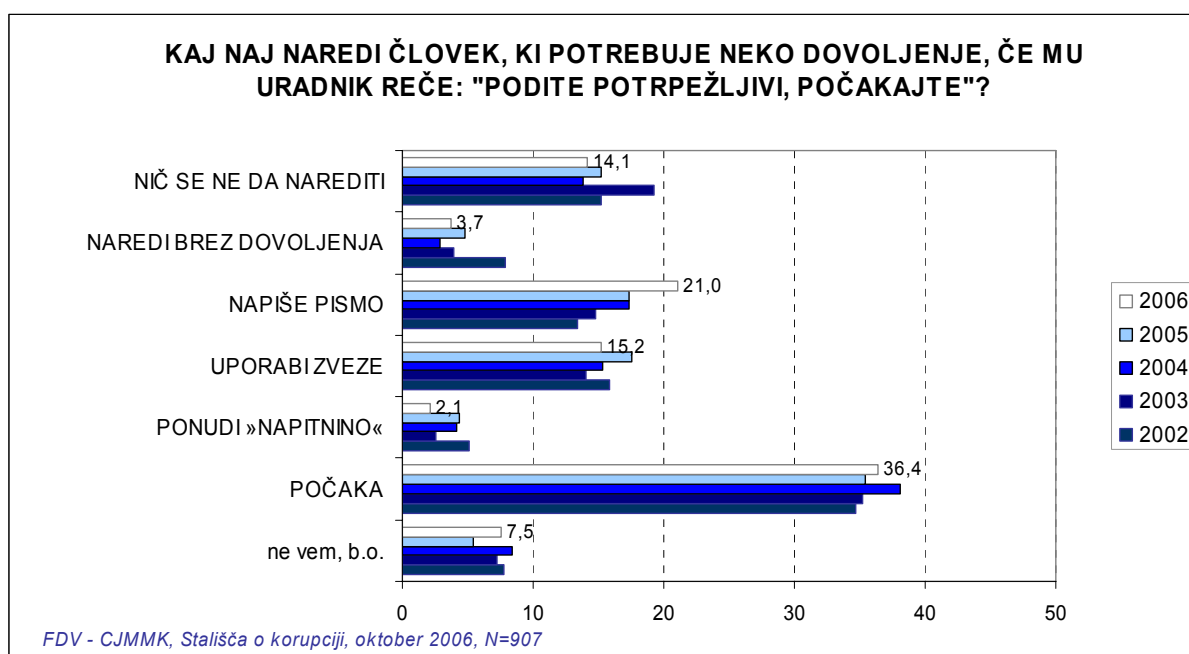
Z raziskavo smo izmerili pripravljenost respondentov na sprejemanje korupcije kot sredstva za doseganje ciljev na neposreden način (ravnanje v hipotetičnem primeru) in posredno, z oceno verjetnosti korupcije na posameznih področjih.

Za neposreden kazalec koruptivnega potenciala smo uporabili vprašanje, ki respondente sooča s hipotetično situacijo - kaj naj naredi človek, ki potrebuje neko dovoljenje od države, če mu uradnik reče "bodite potrpežljivi" in jih spraševali o ravnanju v takšni situaciji. Respondenti so lahko izbrali različne načine ravnanj in sicer:

- naj počaka, se bo že uredilo
- naj uradniku ponudi napitnino
- naj uporabi zveze
- naj napiše pismo predstojniku urada
- naj naredi brez dovoljenja to, kar namerava
- nič se ne da narediti

Odgovori na vprašanje o ravnanjih posameznikov kažejo na nizko načelno pripravljenost posameznikov, da bi sodelovali v korupciji – 36 % anketiranih meni, da je najboljša pasivna drža oz. "počakati, da se stvari uredijo"; 15% anketirancev meni, da naj posameznik za doseg cilja uporabi zveze oz. ponudi "napitnino" (2,1%); 4 % anketirancev meni tudi, da naj posameznik nameravano doseže "brez ustreznih dovoljenj", 14 % anketiranih ne vidi rešitve za težavo, medtem ko bi petina vprašanih o tem problemu obvestilo predstojnika urada/predsednika komisije (komisije) za preprečevanje korupcije. Meritev pokaže, da se je povečal prav segment aktivnih anketirancev, oz. tistih, ki bi o sumu korupcije obvestili urad oz. komisijo za preprečevanje korupcije. (za 7 odstotnih toč oz. 50% v primerjavi z letom 2002).

Graf 5

Analiza pokaže, da tako "koruptni" (napitnina, zveze), kot "protestni" (napisati pismo) potencial izkazujejo predvsem mlajši in visoko izobraženi anketiranci ter anketiranci, ki poznajo izkušnje drugih. Pasivno držo v nadpovprečnem deležu izkazujejo manj izobraženi, anketiranci, ki stališča o korupciji utemeljujejo na poročanju medijev in samozaposleni.

3.1 Verjetnost korupcije na izbranem področju

Ocene verjetnosti korupcije na izbranih področjih smo uporabili kot posreden kazalec korupcijskega potenciala. Respondenti so za posamezna področja ocenjevali verjetnost, da bi morali ponuditi denar, darilo ali uslugo, da bi uradne osebe opravile tisto, kar so dolžne storiti.

Tako kot v predhodnih meritvah, je tudi v zadnji največ respondentov izrazilo prepričanje, da je največja verjetnost za pojav korupcije v zdravstvu. Zdravnikom v tem pogledu sledijo odvetniki, policisti, poslanci in inšpektorji. Na dno lestvice se glede verjetnosti korupcije po mnenju anketirancev uvrščajo učitelji in profesorji ter davčni uslužbenci.

Rezultati kažejo, da so se pri tem vprašanju preslikale ugotovitve iz prejšnjih let, vendar z nekaterimi pomembnimi premiki v velikosti deležev. Deleži anketirancev, ki ocenjujejo, da je verjetno, da bo ocenjevani organ oz. posameznik sprejel podkupnino, so v primerjavi z meritvijo l. 2002 nižji pri ocenjevanju dela inšpektorjev inšpekcijskih služb (-3,5%), zaposlenih na občinskih upravah (-6,5%), uradnikov na ministrstvih (-1,2%) ter učiteljev (-3,5%). Povečal pa se je delež anketirancev, ki navajajo verjetnost korupcije pri poslancih (2,1%), davčnih uslužbencih (7,3%), carinikih (5,1%), odvetnikih in notarjih (3,1%) ter zdravnikih (3,2%). Tako kot predhodni meritvi, tudi letošnja meritev kaže, da nadpovprečen delež anketirancev kot problematično (verjetnost korupcije) navaja predvsem delovanje zdravnikov in odvetnikov ter notarjev.

Primerjava odgovorov na vprašanje o osebni izkušnji s korupcijo in odgovorov na vprašanje o verjetnosti korupcije na izbranem področju razkriva izrazito diskrepanco med ocenami in empiričnimi navedbami. Pri vseh ocenjevanih področjih delež anketirancev, ki ocenjujejo, da je korupcija na navedenem področju verjetna, močno presega delež tistih, ki so na navedenem področju tudi zares imeli izkušnjo s korupcijo.

Razlika, ki jo ugotavljamo, ni neobičajna v javnomnenjski presoji družbenih pojavov. Delno jo lahko pojasnimo s socialno-demografskimi atributi ocenjevalcev (zmožnost participacije pri koruptnem dejanju), delno pa je razlika v odgovorih posledica uporabe različnih meril v oceni nivojev korupcije. Konkretno: večina anketirancev, ki ima izkušnjo s korupcijo, navaja dejanja, ki so povezana s situacijsko korupcijo, medtem ko ocena verjetnosti korupcije

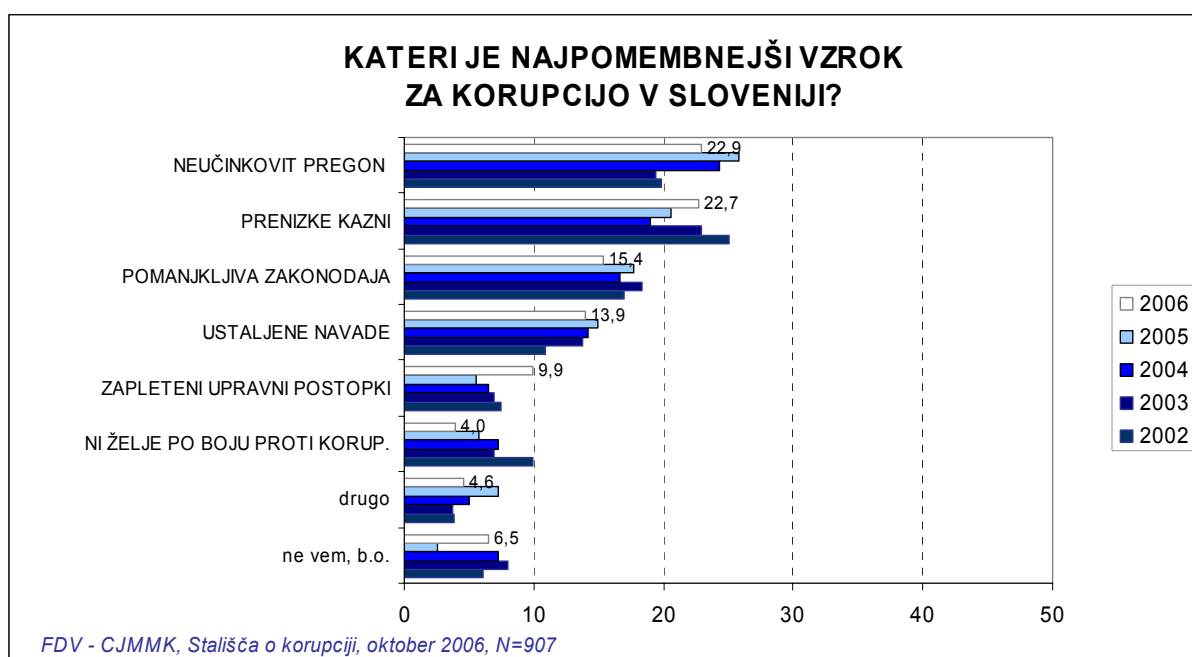
vključuje tudi druge (sistemske) nivoje korupcije, ki pa niso vključeni v neposredno izkušnjo anketirancev.

Sintetična analiza ilustrira tipično diskrepanco v ocenah mladih in starih (aktivnih in neaktivnih) ter med nosilci in "konzumenti" socialne moči. Povedano drugače: starejši in anketiranci z višjimi stopnjami izobrazbe in posledično višjim socio-ekonomskim statusom so v ocenah o verjetnosti korupcije podreprezentirani, nasprotno pa so mlajši in respondenti z nižjim socio-ekonomskim statusom v teh ocenah izrazito nadreprezentirani. Domnevamo lahko, da so motivi za presojo verjetnosti korupcije pri posameznih kategorijah anketirancev različni in povezani predvsem s socialnim položajem ocenjevalca. Delna izjema pri tej ugotovitvi so presoje zdravstvenega sistema.

4.0 Vzroki za korupcijo

Najverjetnejša vzroka za pojav korupcije v Sloveniji sta po mnenju anketirancev neučinkovit pregon korupcije in prenizke kazni. O tem je prepričanih 23% respondentov. Za slabo stanje na tem področju respondenti krivijo tudi pomanjkljivo zakonodajo (15%). Vzrok za korupcijo pa so po mnenju anketirancev tudi ustaljene navade ljudi (14%) oz. pasivno sprejemanje korupcije (4%).

Graf 6

Stališča o vzrokih za korupcijo so značilno strukturirana . "Odsotnost represije", tako kot v predhodnih meritvah, kot vzrok za korupcijo navajajo predvsem starejši in nižje izobraženi anketiranci, medtem ko višje izobraženi in anketiranci srednjih starostnih kategorij ocenjujejo, da je pojav korupcije povezan predvsem z neučinkovitim pregonom. Nadpovprečen delež srednje in višje izobraženih kot pomemben dejavnik korupcije navaja tudi pomanjkljivo zakonodajo in zapletenost postopkov.

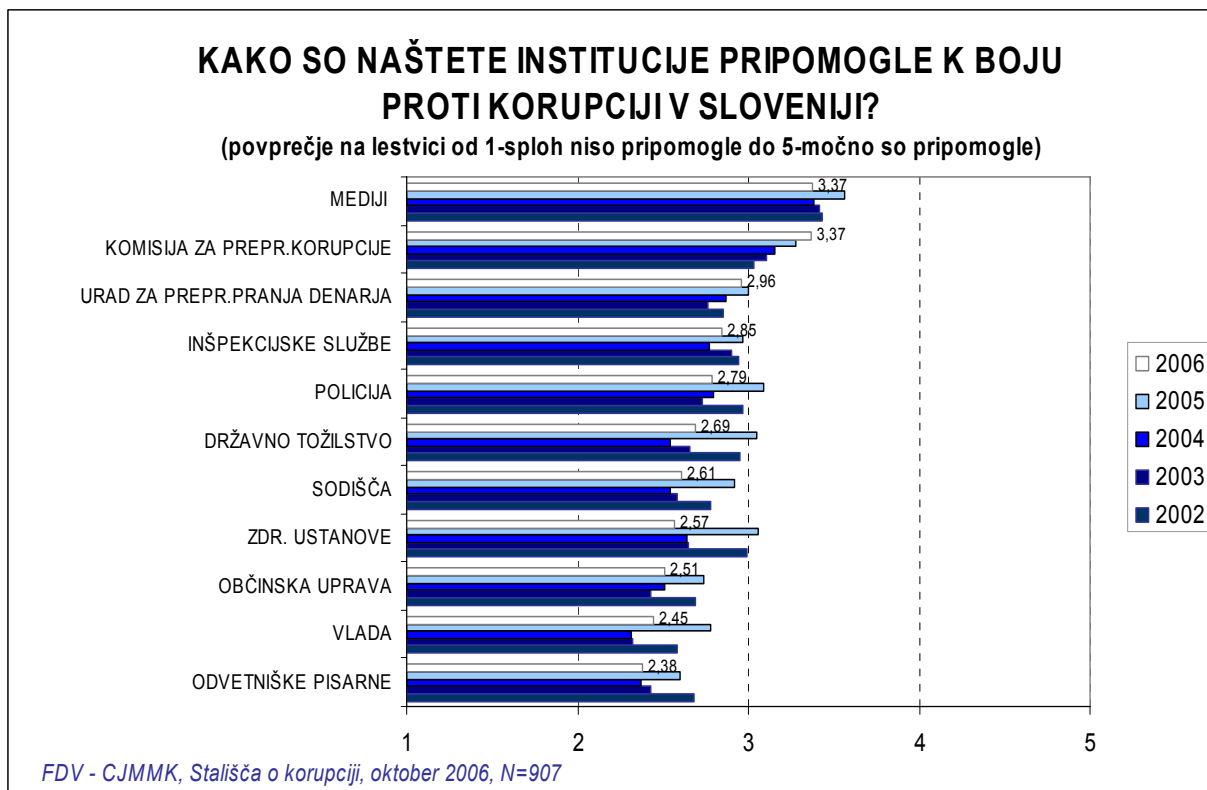
5.0 Prispevek institucij v boju proti korupciji

Zaznava korupcije v Sloveniji vključuje tudi predstave o tem, kdo je v Sloveniji najbolj zaslužen za boj proti korupciji. Odgovore anketirancev interpretiramo v kontekstu odgovorov na vprašanje o virih (temeljnih) za oblikovanje stališč o korupciji.

Po mnenju anketirancev so za boj proti korupciji najbolj zaslužni mediji in komisija za preprečevanje korupcije, pri čemer se po mnenju anketirancev zasluge komisije za preprečevanje korupcije povečujejo, ocene zaslug medijev pa stagnirajo.

Na "dno" nabora tistih, ki so pripomogli k boju proti korupciji anketiranci uvrščajo sodišča, vlado, upravne enote ter odvetniške pisarne.

Graf 7

Strukturna analiza razkriva nekatere značilnosti pri oblikovanju odgovorov na vprašanje o "zaslužnih" institucijah v boju proti korupciji, ugotovitve pa se ne razlikujejo od ugotovitev predhodnih meritev.

Odgovore anketirancev praviloma diferencira starost in izobrazba respondentov ter v manjši meri zaposlitveni status.

Ugotovimo lahko, da višje izobraženi in anketiranci srednjih starostnih kategoriji v povprečju vsem navedenim institucijam priznavajo manjše zasluge za boj proti korupciji kot nižje izobraženi in mlajši anketiranci. Izjema je urad za preprečevanje korupcije, katerega uspešnost najvišje ocenjujejo visoko izobraženi respondenti.

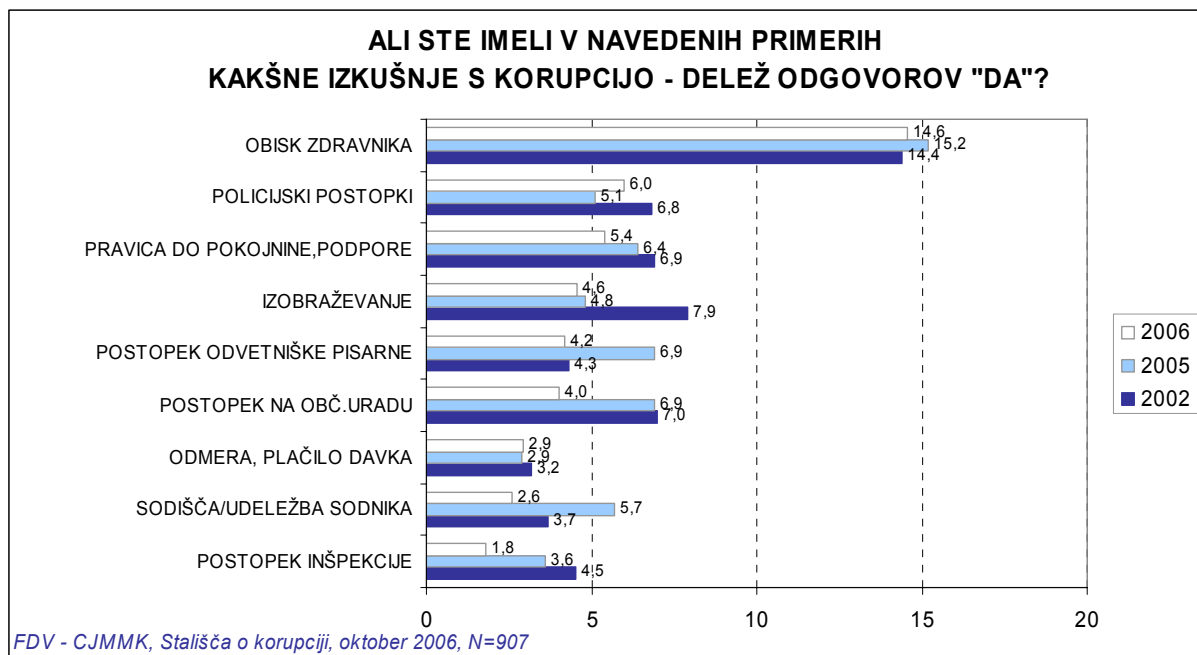
6.0 Subjektivna zaznava korupcije

V raziskavi nas je zanimal obseg zaznave korupcije v splošni polnoletni populaciji. Posebnost meritve je, da gre za subjektivno zaznavo, na osnovi katere ni mogoče neposredno sklepanje o razširjenosti pojava. Izmerjen pojav lahko torej nakazuje življenjsko izkušnjo ali pa ujetost ocenjevalca v stereotip razširjenosti pojava.

Osebno izkušnjo preverjamo:

- pri obisku zdravnika ali pri srečanju z drugimi zdravstvenimi delavci
- pri izobraževanju, pri vpisu v šolo in opravljanju izpitov
- pri odmeri in plačilu davka
- pri uveljavljanju pravice do pokojnine, ali pa do različnih podpor in doklad, tudi pri uveljavljanju podpore za nezaposlene
- pri policijskih postopkih
- pri postopku na sodišču, pri katerem je bil udeležen sodnik ali tožilec
- pri postopku odvetniške pisarne ali notariata
- pri postopku na občinskem uradu ali uradu upravne enote
- pri postopku inšpekcijske službe.

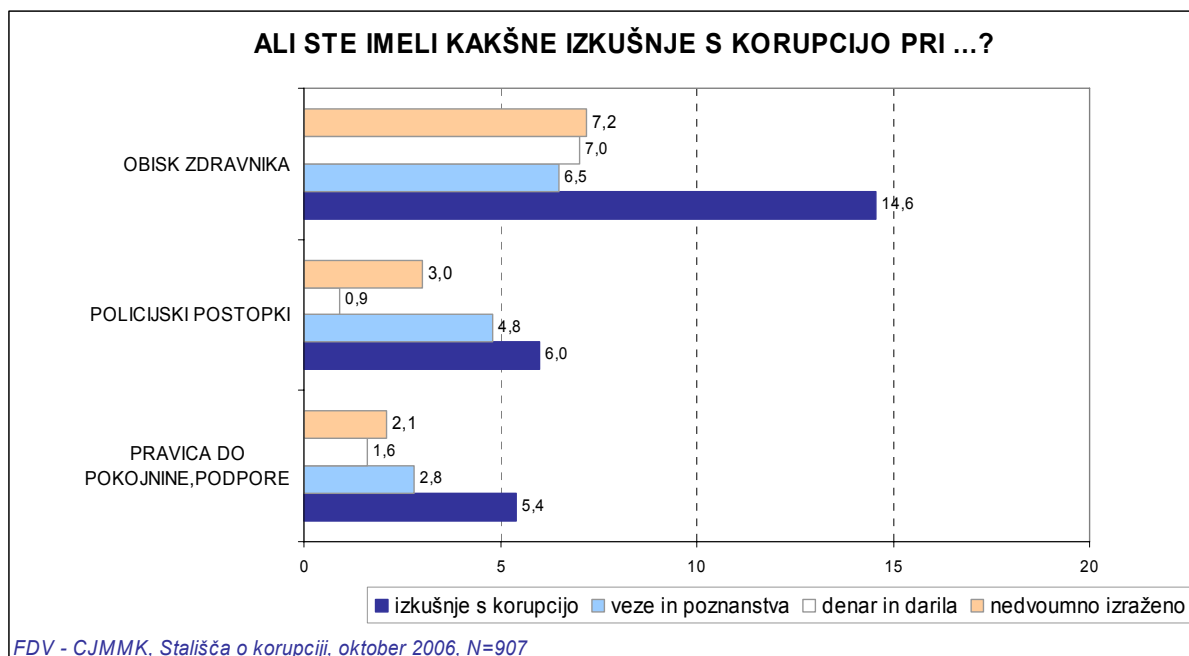
Graf 8

Kot je razvidno iz grafa, je le nekaj področij med preverjenimi, za katere anketiranci v nekoliko večjem deležu pravijo, da imajo osebne izkušnje s korupcijo. Zdravstvo in zdravniki so tako kot v vseh dosedanjih meritvah na prvem mestu po številu navedb oz. izkušenj respondentov s korupcijo. Na drugo mesto respondenti letos prvič uvrščajo policiste oz. izkušnje s korupcijo pri policijskih postopkih. Sledijo izkušnje s korupcijo pri uveljavljanju pravice do pokojnine oz. do različnih podpor, sledi področje izobraževanja, zatem postopki pri odvetnikih, občinskih uradih, postopki pri odmeri in plačilu davka, na zadnji dve mesti pa so respondenti uvrstili postopke na sodiščih in inšpekcijah.

V tej oceni so združene samoiniciativne aktivnosti jemalca in dajalca uslug ter vse druge oblike korupcije, ko je anketiranec presodil, da lahko le tako reši težavo, npr. direktni namig darila in podobno. Vidimo lahko, da gre za sorazmerno nizko število navedb za posamezna področja, zato smo izbrali tiste, ki v letošnji meritvi presegajo skupno 5 odstotkov ter jih razčlenili po oblikah.

Graf 9

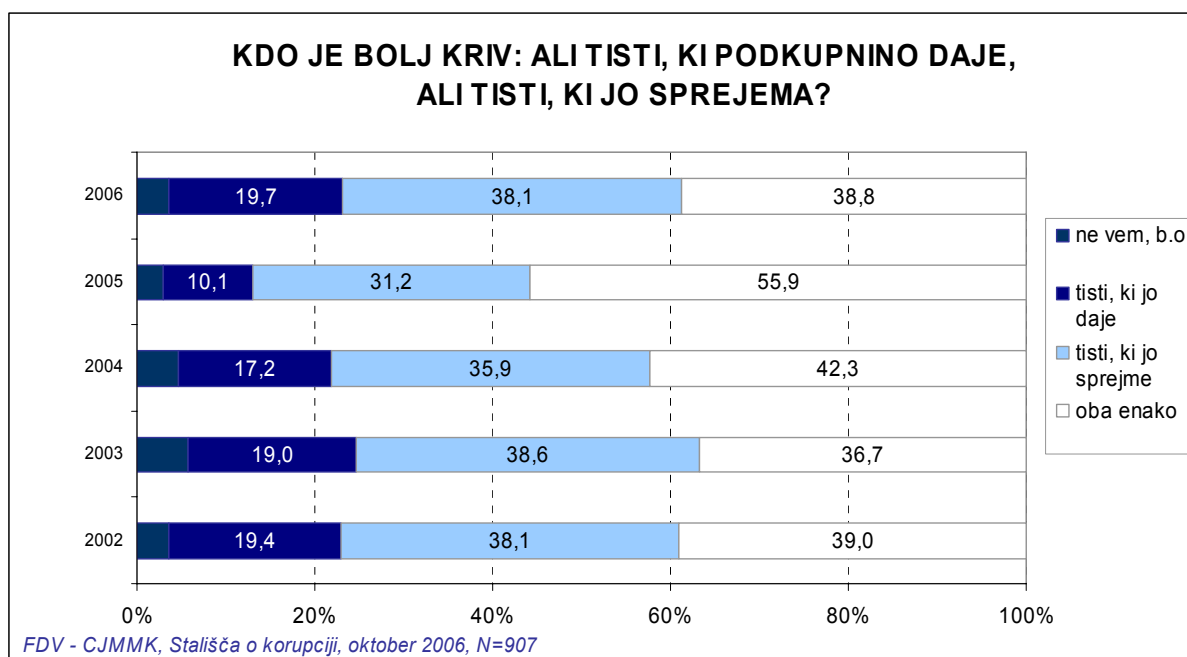

Kot je razvidno iz grafa, gre razen v primeru zdravniških uslug, pretežno za uporabo vez in poznanstev, redkeje za dajanje daril, in zelo redko za izkušnjo neposrednega namiga. Na vseh treh področjih izstopajo zdravniške usluge. Razvrstitev ocen seveda določa realna življenjska izkušnja, v kateri se z določenimi področji pogosteje srečujemo. Indeksirana ocena nam sicer pokaže, da je približno tretjina vseh respondentov navedlo izkušnjo s kakršno koli obliko korupcije.

7.0 Zaznava krivde pri koruptivnih dejanjih

V standarden nabor vprašanj sodi tudi vprašanje, ki preverja, kako respondenti razumejo koruptivni akt. Medletna primerjava pokaže, da je zaznava dokaj stabilna. Vprašani se razdelijo v dve enako veliki skupini: med tiste, ki vidijo problem korupcije zgolj v tistem, ki podkupnino sprejme in tiste, ki vidijo problem v obeh: tako tistem, ki sprejema, kot tistem, ki daje. Manj kot petina vprašanih vidi problem korupcije predvsem v tistem, ki podkupnino daje. Medletna primerjava ne kaže veliko razlik.

Graf 10

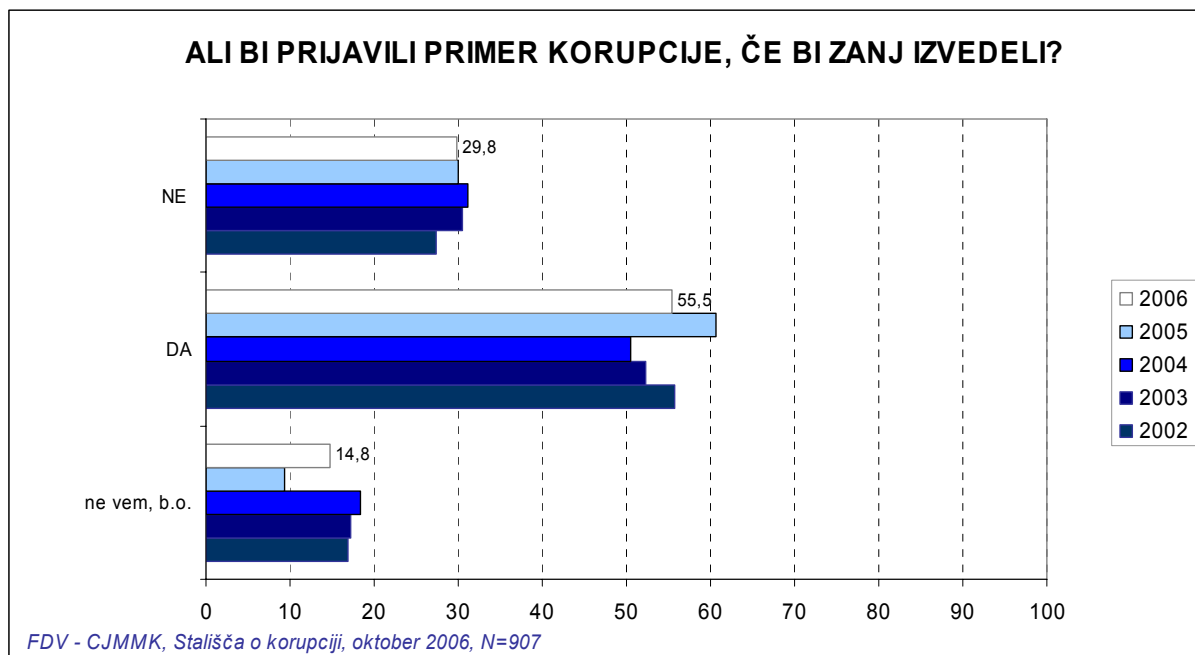

8.0 Ravnanje ob stiku s korupcijo

8.1 Pripravljenost prijaviti primer korupcije

Pomembno vprašanje subjektivne percepcije korupcije, in (še bolj) prizadevanj za zniževanje korupcije, je načelna pripravljenost, da prijavimo zaznane primere korupcije. Medletna primerjava kaže, da razlike v načelni pripravljenosti niso velike, vendar pa gredo (majhne) spremembe v smeri nižje tolerance korupcije ter hkratne višje stopnje pripravljenosti aktivnega posega proti (prijavljanje zaznanih primerov). Primer korupcije bi prijavilo več kot 55% vprašanih.

Graf 11

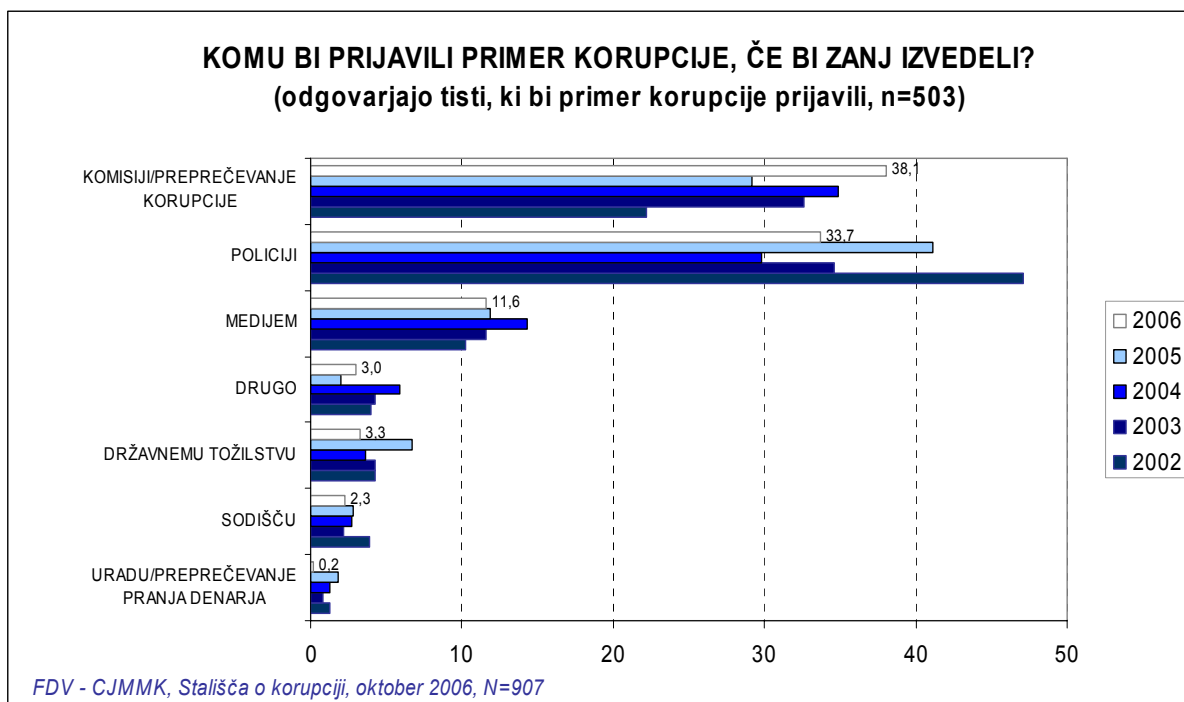

8.2 Komu prijaviti?

Vprašanje, ki ga prav tako postavljamo vsa leta, meri na zaupanje institucijam, ki bi naj korupcijo preprečevale in tudi poznavanje teh institucij. Medtem, ko je še leta 2002 kar 47% tistih, ki bi bili pripravljeni korupcijo prijaviti, reklo, da bi jo prijavili policiji, in 22,2%, da bi jo prijavilo uradu za preprečevanje korupcije, je leta 2006 razmerje obrnjeno. Uradu bi zaznani primer prijavilo 38 odstotkov vprašanih, policiji pa 34%. Sklepamo lahko, da je sprememba v manjši meri posledica nižjega zaupanja v policijo in v večji meri uveljavitve

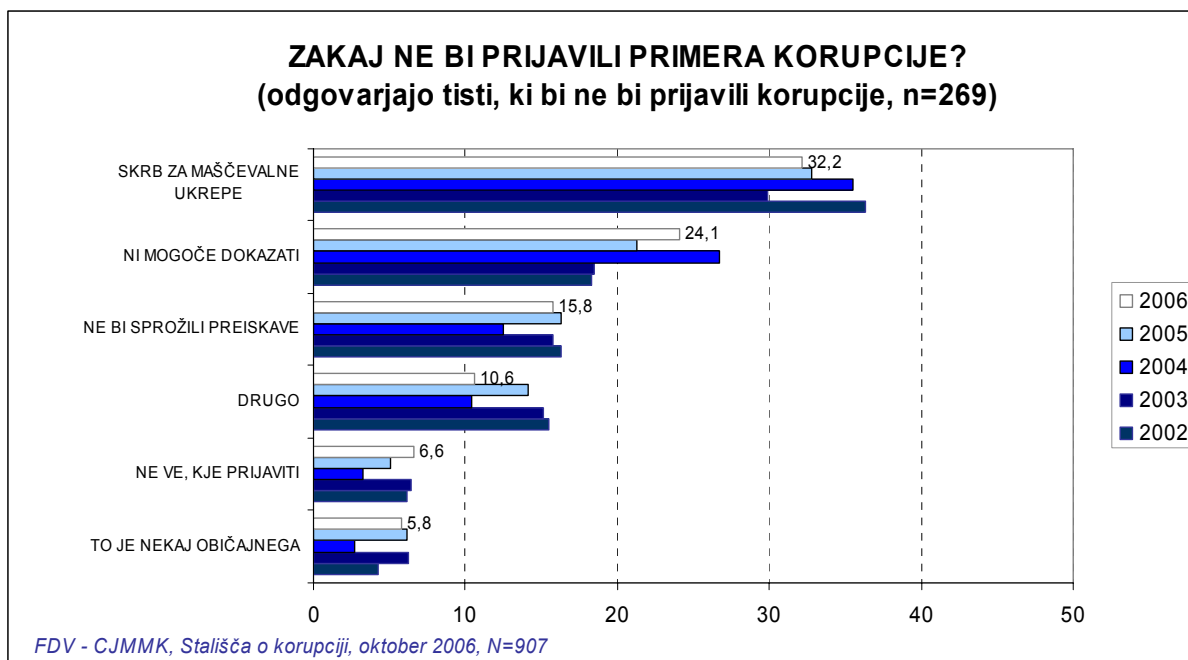
komisije za preprečevanje korupcije. Zmanjšuje pa se tudi pripravljenost, da bi korupcijo naznanjali medijem. Državno tožilstvo, sodišča in urad za preprečevanje pranja denarja tudi tokrat ostajajo v zavesti korupcijsko osveščenih državljanov nepomembne instance.

Graf 12

8.3 Zakaj korupcije ne bi prijavili?

Zanimivi so tudi odgovori tistih, ki ne bi prijavili zaznane korupcije. Največ (32,2%) jih pravi, da ne bi prijavili, ker se bojijo za morebitne negativne posledice, 24,1% jih meni, da prijava ne bi imela učinka, ker dejanja ne bi bilo mogoče dokazati, veliko manj jih meni, da prijava ne bi sprožila postopkov (15,8%). Razmeroma malo je respondentov, ki ne vedo kje bi bilo treba prijavo podati (6,6%).

9.0 Stališča o delovanju komisije

V nabor vprašanj o stališčih o korupciji smo respondentom zastavili tudi vprašanje o bodočem delovanju komisije za preprečevanje korupcije, oz. vprašanje o tem, ali naj komisija deluje naprej ali pa naj se ukine. Na tako postavljeno vprašanje je večina (73%) respondentov odgovorila, da naj komisija v tej obliki deluje naprej. Nadaljnje delovanje komisije najizraziteje podpirajo višje in visoko izobraženi respondenti (81%) ter srednje izobraženi (78%), medtem ko večinska podpora pride do izraza tudi pri poklicno izobraženih (73%) in skupino respondentov z le osnovno šolo (78%). Le pri slednji skupini je vidno nadpovprečno (15%) zavzemanje za ukinitve komisije (20%). Poleg tega se stališča v zvezi z nadaljnjim delovanjem komisije izraziteje razlikujejo še glede na strankarske preference respondentov. Od povprečne podpore (73%) navzgor, torej v prid ohranitve komisije, izstopajo preferenti LDS (89%) in SD (88%), medtem ko na ravni povprečja ali rahli nad njim to stališče izrekajo tudi preferenti SNS (78%!), SDS (74%) itd. Pri tem za povprečji izražene podpore najbolj zaostaja skupina strankarsko neopredeljenih (70%). Zavzemanje za ukinitve komisije pa se najbolj izrazi pri preferentih SDS (19%), SNS (16%) ter med preferenti preostalih koalicijskih strank.

Iz vsega prikazanega sledi, da je stališče v prid nadaljnega delovanja komisije za boj proti korupciji močno prevladujoče – in to v vseh opazovanih kategorijah.

Graf 14

